

LIETUVOS
TEISMAI

TEISĖJŲ ETIKOS IR DRAUSMĖS KOMISIJOS

2023

VEIKLOS ATASKAITA

Statistika: 2023 m. sausio 1 d. – 2023 m. gruodžio 31 d.

	2021	2022	2023
Gauti teikimai, pareiškimai, prašymai, skundai bei kiti dokumentai	237	204	209
Pareiškimai, prašymai, skundai, kurie nebuvo nagrinėti Komisijos posėdyje (pateikti atsakymai Komisijos pirmininko sprendimu)	162	147	132
Komisijos posėdžiuose nagrinėtini teikimai bei prašymai dėl konsultacijų	14	12	9
Kiti įvairiomis formomis pateikti kreipimaisi, kurie atmesti kaip nepriskirtini Komisijos kompetencijai	61	45	68
Iškeltos drausmės bylos	4	3	4
Apsiribota svarstymu (drausmės byla neiškelta)	3	2	2
Drausmės byla neiškelta nenustačius drausminės atsakomybės pagrindų požymių	2	0	0
Konsultacijos	5	7	3

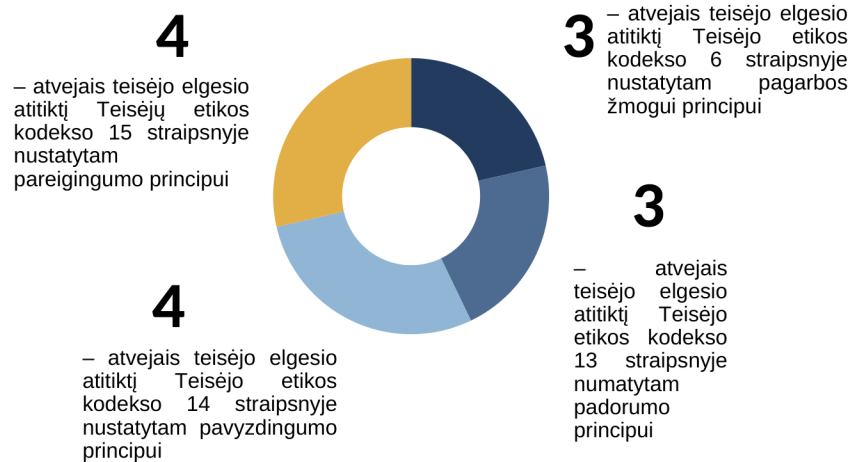
Reikia pažymėti, kad Teisėjų etikos ir drausmės komisijoje (toliau – Komisija) 2023 m. gautų teikimų skaičius, lyginant retrospektyviai, nesumažėjo. Teikimuose keliamų klausimų turinys ir toliau apima platų teisėjo profesinės etikos spektrą.

Atkreiptinas dėmesys, kad vis dar išlieka itin didelis skaičius teikimų, kurie Komisijos posėdžiuose nėra nagrinėjami. Dažniausios teikimų nenagrinėjimo priežastys – juose keliami procesinio pobūdžio klausimai, nepriskirtini Komisijos kompetencijai. Pareiškėjams pateikiamuose atsakymuose, kodėl jų skundai nenagrinėjami Komisijoje, išsamiai paaiškinama Komisijos kompetencija, nurodoma, kokius teisėjų veiksmus Komisija gali vertinti etikos požiūriu.

Tam tikrais atvejais, prieš atsisakant nagrinėti skundą, Komisijoje gaunami teisėjo, kurio elgesys skundžiamas, teismo pirmininko paaiškinimai, vertinama kita medžiaga, klausomi posėdžių garso įrašai ir kt., ir tik po to teikiamas atsakymas pareiškėjui. Tokia praktika padeda geriau įvertinti pareiškėjų skunduose dėstomas aplinkybes, t. y. ar aplinkybės nėra pateikiamos tendencingai, subjektyviai vertinant situaciją, ir padeda užtikrinti, kad Komisijos posėdžiuose būtų svarstomi tik tie teikimai ir skundai, kurie yra motyvuoti, surašyti konkrečiai, dalykiškai ir reikalauja išsamaus tyrimo bei įvertinimo pagal Komisijos kompetenciją.

Sprendimai

2023 m. Komisija priėmė 6 sprendimus (6 teisėjų atžvilgiu), iš kurių 4 teisėjams buvo iškelta drausmės byla, 2 atvejais – drausmės byla neiškelta apsiribojant apsvarstymu Komisijoje. Pažymėtina, kad:

Komisija šiais metais iškėlė dvi drausmės bylas tai pačiai teisėjai. Komisija, priimdama sprendimą dėl drausmės bylos iškėlimo, atsižvelgė į tai, kad teisėjai jau taikyta drausminė atsakomybė praeityje, tačiau jos elgesys nesikeičia – atlikdama teisėjo pareigas ji ir toliau nesilaiko Teisėjų etikos kodekso reikalavimų.

Sprendime iškelti drausmės bylą Komisija pažymėjo, kad teisėjo elgesio modelis formuoja visuomenės nuomonę apie teisingumo vykdymą. Pastangos suformuoti palankią nuomonę apie teisingumo vykdymą yra suprantamos ne tik kaip orus teisėjo elgesys teismo salėje ar teismo patalpose, bet taip pat kaip tinkamas teisėjo elgesys bet kurioje gyvenimiškoje situacijoje.

Komisijos nuomone, bendraudama su Kauno rajono socialinių paslaugų centro darbuotojais teisėja, nesiėlgė dalykiškai ir korektiškai, taip pat neįvertino savo, kaip teisėjos, pasisakymų reikšmės, kalbėjo apie su byla nesusijusius dalykus, kaltino kitus asmenis netinkamu, galimai nusikalstamu elgesiu.

Komisija padarė išvadą, kad teisėja, skambindama iš savo tarnybinio (teismo) telefono į kitą valstybės instituciją, nurodžiusi savo pareigas, nurodydama tikrovės neatitinkančius duomenis ir nepagrįstai kaltindama alkoholio pardavinėjimu ten dirbančių asmenų šeimos narius, pademonstravo netinkamą ir nederamą elgesį. Dėl tokio teisėjos elgesio valstybės institucijoje dirbantys asmenys buvo šokiruoti, savo pranešimais jie iškėlė abejonių dėl teisėjos sveikatos būklės bei galimybės dirbti teisėja. Teisėjos elgesys bendraujant su Kauno rajono socialinių paslaugų centro darbuotojais yra nesuderinamas su teisėjams keliamais ypač aukštais etikos standartais ir yra požymių, jog teisėja pažeidė Teisėjų etikos kodekse įtvirtintus pagarbos žmogui (Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnio 1 punktas), padorumo (Teisėjų etikos kodekso 13 straipsnio 1, 3 ir 5 punktai) bei pavyzdingumo (Teisėjų etikos kodekso 14 straipsnio 1, 2 ir 11 punktai) principus. Toks teisėjos elgesys vertintinas kaip žeminantis teisėjo vardą bei kenkiantis teisminės valdžios autoritetui, ir tai sudaro teisėjos drausminės atsakomybės pagrindą.

Kitame iš nagrinėtų teikimų, dėl kurio buvo atsisakyta kelti teisėjui drausmės bylą apsiribojant tik apsvarstymu, Komisija pabrėžė, kad Teisėjų etikos kodekse įtvirtintas pareigingumo principas reikalauja, jog teisėjas surašytų procesinius dokumentus taip, kad jie atitiktų įstatymų ir valstybinės kalbos reikalavimus (Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnio 2 punktas). Be to, Teisėjų etikos kodekso apibrėžtas pavyzdingumo principas, be kita ko, įpareigoja teisėją tobulinti savo kalbos bei bendravimo kultūrą (Teisėjų etikos kodekso 14 straipsnio 10 punktas).

Siekiant užtikrinti teismų priimtų procesinių sprendimų kokybę, Teisėjų tarybos 2016 m. gegužės 27 d. nutarimu Nr. 13P-65(7.1.2) „Dėl Rekomenduojamų teismų procesinių sprendimų kokybės standartų patvirtinimo“ buvo patvirtinti Rekomenduojamų teismų procesinių sprendimų kokybės standartai. Rekomendacijose nurodyta, kad teismo sprendime teisėjas neturėtų moralizuoti, mėginti primesti savo asmeninių etinių, moralinių, religinių, kitokių įsitikinimų ar pasaulėžiūros. Teismo sprendimas turėtų būti santūrus ir nešališkas, be sarkazmo ar į proceso dalyvius nukreipto humoro, dogmatiško postringavimo, pompastikos ar retorinių klausimų (2.6 ir 2.7 punktai). Be to, procesinių dokumentų turinys, be visų kitų reikalavimų, turi atitikti ir etikos reikalavimus.

Komisija savo sprendimuose yra išaiškinusi, kad teisėjas net ir sudėtingose situacijose turi išlaikyti kantrybę, bendrauti dalykiškai, nevartoti žodžių ar formuluočių, dėl kurių gali kilti tam tikrų interpretacijų, dviprasmybių. Teisėjas visada turi apgalvoti savo sakomų žodžių reikšmę ir vengti su bylos nagrinėjimu nesusijusių dalykų bei asmeninių vertinimų. Teisėjas visose situacijose turi elgtis taip, kad būtų išsaugotas geras teisėjo vardas ir nepakenkta teismo autoritetui. Nagrinėjamu atveju teismo procesiniame sprendime pavartotas pasakymas „atsakovas negali gyventi ant skaldos krūvos ar šuns būdoje“ yra nedalykiškas ir neatitinka paminėtų rekomenduojamų teismų procesinių sprendimų kokybės standartų.

Komisija rekomendavo teisėjui ateityje laikytis Teisėjų tarybos 2016 m. gegužės 27 d. nutarimu Nr. 13P-65(7.1.2) patvirtintų Rekomenduojamų teismų procesinių sprendimų kokybės standartų.

Kitoje byloje konstatuota, kad teisėjos elgesys ir viešai išsakytos replikos yra nesuderinamos su teisėjams keliamais etikos reikalavimais ir yra požymių, jog teisėja savo elgesiu pažeidė Teisėjų etikos kodekse įtvirtintus pagarbos žmogui (Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnio 1 punktas), teisingumo ir nešališkumo (Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnio 2, 3 ir 8 punktai) bei pavyzdingumo (Teisėjų etikos kodekso 14 straipsnio 5, 6 punktai) principų reikalavimus.

Išklausiusi civilinės bylos teismo posėdžio garso įrašą, įvertinusi teikime nurodytus duomenis bei teisėjos paaiškinimus, Komisija padarė išvadą, kad pareiškėjo teikime nurodytos aplinkybės dėl teisėjos neetiško elgesio išsakant išankstinę nuomonę apie nagrinėjamos bylos baigtį, nepagarbiai pasisakant apie vienos iš šalių atstovą, taip pat nekorektiškai pasiūlius vienos iš šalių advokatui paskaityti atsiliepimą, kad sužinotų teismų praktiką, pasitvirtino.

Iš nurodyto teismo posėdžio garso įrašo nustatyta, kad dar neprasidėjus teismo posėdžiui, kai garso įrašas dar neturėjo būti daromas, teisėja, kalbėdama apie nagrinėjamą civilinę bylą, išsako šalims replikas: „Jeigu yra automobilio variklio defektas, tai yra esminis trūkumas, ir tokiu atveju ieškinys visais atvejais yra tenkinamas.“ Taip pat nustatyta, kad teisėja pasako pastabą dėl advokato darbo: „Žinokit, išaugs bylinėjimosi išlaidos, žinau, kaip šitas advokatas dirba, jis už kiekvieną popierių...“, teisėja pasiūlo vienos šalies advokatui paskaityti kolegos atsiliepimą, kad sužinotų teismų praktiką, kitų proceso dalyvių akivaizdoje.

Įvertinusi nurodytus duomenis, Komisija padarė išvadą, kad, bendraudama su proceso dalyviais, teisėja turėjo elgtis santūriau, dalykiškiau, korektiškiau, taip pat atsakingiau vertinti savo pasisakymų reikšmę.

Atkreiptinas dėmesys, kad Komisija, siekdama kuo platesnės teisėjo profesinės etikos sklaidos, supažindina teismų bendruomenę bei visuomenę su priimtų sprendimų turiniu bei argumentais, po kiekvieno sprendimo paskelbimo pateikdama trumpą pažeidimų apibūdinimą bei teisinį vertinimą Teisėjų etikos kodekso aspektu. Be to, išsami priimtų sprendimų apžvalga pateikiama teismams skirtame naujienlaiškyje. Visi priimti sprendimai yra skelbiami interneto puslapyje adresu <https://www.teismai.lt/lt/teismu-savivalda/teiseju-etikos-ir-drausmes-komisija>.

Konsultacijos

Teisėjų konsultavimas dėl Teisėjų etikos kodekso taikymo yra svarbi Komisijos veiklos sritis. Vertindama individualią situaciją bei konkrečias aplinkybes Komisija formuoja rekomenduojamą tam tikro elgesio modelį, atitinkantį teisėjo etikai keliamus reikalavimus.

2023 m. Komisija suteikė teisėjams 3 konsultacijas.

Viename iš paklausimų teisėja kreipėsi klausdama, ar yra pagrindas nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo, kai bylos šalimi yra: sutuoktinio, kuris eina Radviliškio rajono savivaldybės mero pareigas, darbovietė (savivaldybės administracija ir jos skyriai, padaliniai, savivaldybės įstaigos), savivaldybės tarybos nariai, vietinės žiniasklaidos žurnalistai ir sutuoktinio politiniai oponentai.

Suteikdama konsultaciją Komisija pažymėjo, kad teisėjo nusišalinimas yra procesinis sprendimas. Komisija negali teisėjui patarti, kokį procesinį sprendimą konkrečiu atveju priimti, ji gali tik pateikti nuomonę objektyvaus stebėtojo požiūriu. Susipažinusi su teisėjos prašyme nurodytomis aplinkybėmis Komisija konstatavo, kad teisėjos prašyme nurodyti atvejai, o būtent, kai teisėjai paskirtose bylose viena iš šalių yra savivaldybės tarybos nariai (prašyme nurodoma, kad teisėjos sutuoktinis nuo 2018 m. iki 2023 m. buvo savivaldybės tarybos narys), vietinės žiniasklaidos žurnalistai (prašyme išskiriami žurnalistai, rašę apie teisėjos sutuoktinį neigiamo pobūdžio straipsnius), teisėjos sutuoktinio politiniai oponentai, gali objektyviam pašaliniam stebėtojui kelti abejonių dėl teisėjos nešališkumo.

Tuo tarpu dėl kitų teisėjos prašyme nurodytų atvejų, o būtent, kai teisėjai paskirtose bylose viena iš šalių yra savivaldybės administracija ir jos skyriai, padaliniai (pvz., bylos dėl neveiksnumo nustatymo, dėl žemės mokesčio priteisimo, dėl iškeldinimo), savivaldybės įstaigos (pvz., paslaugas gyventojams teikiančių savivaldybės įmonių pareiškimai dėl skolos už suteiktas paslaugas priteisimo, įstaigų vadovų priimtų sprendimų ginčijimas darbo bylose), Komisija, nežinodama konkrečių kiekvieno ginčo (bylos) aplinkybių, vienareikšmiškos išvados / rekomendacijos dėl nusišalinimo teisėjai pateikti negali.

Konsultacijoje pabrėžta, kad tik pats teismas (teisėjas), susipažinęs su konkrečiomis ginčo (bylos) aplinkybėmis, gali spręsti, ar yra įstatyme nenustatytos aplinkybės, kurios kelia abejonių dėl teisėjo nešališkumo. Galimybė nagrinėti bylą priklauso nuo teisėjo vertinimo, ar jis gali nešališkai išnagrinėti bylą ir ar teisėjas atrodys nešališkai objektyviam pašaliniam stebėtojui.

Taip pat atsakyta teisėjui, kuris kreipėsi į Komisiją prašydamas suteikti konsultaciją, ar teisėjas, kaip pilietis, įstatymo nustatyta tvarka turi teisę ginti savo pažeistas teises, ar pretenzijos pateikime, pranešime policijai apie galimą nusikaltimą bei pirkėjo informavime apie tai yra teisėjo etikos pažeidimo požymių. Prašyme teisėjas nurodė, kad pagal pirkimo–pardavimo sutartį įsigijo motociklą su esminiais daikto trūkumais, kurie paaiškėjo vėliau. Kadangi daikto fizinė būklė neatitiko aprašymo, teisėjas kreipėsi į pardavėją su prašymu taikyti restituciją, tačiau nepavykus susitarti buvo kreiptasi į policiją dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo pagal Lietuvos Respublikos BK 182 straipsnio 1 dalį (sukčiavimas).

Komisija, teikdama šią konsultaciją, atkreipė teismų bendruomenės dėmesį, kad teisėjas, dalyvaujantis tam tikrame ginče (teismo procese ar sprendamas ginčas ne teisme), kreipdamasis dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo, turėtų ypač atidžiai vertinti savo teisinę reikšmę turinčius veiksmus. Teisėjas neturėtų sudaryti pagrindo kitiems manyti, kad jis pasinaudoja savo pareigomis ir taip daro neleistiną poveikį bylą nagrinėjančiam teismui ar ikiteisminį tyrimą atliekančioms institucijoms. Teisėjo elgesys turėtų būti diskretiškas, padorus ir sąžiningas. Ginčiuose (tiek teisminiuose, tiek ne teisme) dėl privačių interesų teisėjas turėtų siekti kompromiso, stengtis išspręsti konfliktą taikiai, parodyti savo geranoriškumą.

Taip pat buvo pateiktas prašymas suteikti konsultaciją, ar teisėjas, kurio sutuoktinis toje pačioje įstaigoje taip pat dirba teisėju, gali laikinai eiti teismo pirmininko pareigas arba abu teisėjai sutuoktiniai gali laikinai vienu metu eiti teismo ir skyriaus pirmininkų pareigas.

Atsakydama į prašymą suteikti konsultaciją, Komisija pažymėjo, kad Teismų įstatymo 62 straipsnis numato, jog teisėjas negali būti skiriamas dirbti teisme ar teismo skyriuje, kuriame atitinkamai teismo pirmininku, pirmininko pavaduotoju arba skyriaus pirmininku dirba jo sutuoktinis, vaikai (jvaikiai), tėvai (jtėviai), broliai, seserys (jbroliai, jseserės). Komisija, įvertinusi pateiktų klausimų pobūdį bei atsižvelgusi į nustatytą teisinį reguliavimą, darė išvadą, kad keliama klausimai iš esmės susiję su teismo vidaus darbo organizavimo reglamentavimo bei vykdymo aspektais, kurių vertinti ir analizuoti teisėjų etikos aspektu pagrindo nėra. Komisijai taip pat nesuteikta teisė aiškinti įstatymų nuostatų. Tačiau Komisija atkreipė dėmesį, kad administravimo subjektai pagal teisės aktais jiems suteiktus įgaliojimus turi teisę nuspręsti dėl vidinio administravimo priemonių pasirinkimo individualioje situacijoje, taip pat jiems suteikta teisė, įvertinus konkretų atvejį, priimti sprendimą dėl teismo vadovų pavadavimo tvarkos, nepažeidžiant Teismų įstatyme nustatytų apribojimų.

Nors klausimai, dėl kurių Komisijos buvo prašoma suteikti konsultaciją, iš esmės skiriasi, tačiau apibendrinat galima formuluoti universalią teisėjo elgesio taisyklę – teisėjo veikla, nesusijusi su teisingumo vykdymu, bei jo privatus gyvenimas turėtų būti tokie, kad rizika, jog iškils konfliktas dėl jo visuomeninio statuso, būtų minimali.

Atkreiptinas dėmesys, kad suteiktos konsultacijos, kaip ir Komisijos priimti sprendimai, yra viešinami Nacionalinės teismų administracijos puslapyje adresu <https://www.teismai.lt/lt/teismu-savivalda/teiseju-etikos-ir-drausmes-komisija>.

Prevenција

Komisija ypač pabrėžia teisėjų profesinės etikos sklaidos svarbą. Komisija kas ketvirtį teikia informaciją Lietuvos teismų naujienlaiškiui, kuriame teisėjai turi galimybę susipažinti su Komisijos priimtais sprendimais, suteiktomis konsultacijomis bei kita aktualia informacija.

2023 m. vasario 10 d. Komisija kartu su Nacionaline teismų administracija organizavo tarptautinę konferenciją „Teisėjų profesinė etika“, kurioje Lietuvos ir užsienio ekspertai dalinosi patirtimi ir įžvalgomis šia tema. Skaitydama pranešimą šioje konferencijoje Komisijos pirmininkė pristatė atnaujintą Teisėjų etikos kodekso praktikos vadovą, pranešimus konferencijoje taip pat skaitė Utrechto universiteto profesorius Philip'as Langbroek'as, Solnoko apygardos teismo teisėjas Zoltan'as Rochlitz'as. VDU Teisės fakulteto dėstytojas, Lietuvos teisėjų etikos ir drausmės komisijos narys doc. dr. Tomas Berkmanas į teisėjo etiką kvietė žvilgtelti filosofo akimis. Vyko įdomi diskusija, kurioje, be teisėjų, teisės mokslininkų, dalyvavo ir Lietuvos advokatūros bei prokuratūros atstovai. Diskusijoje dalyvavo Komisijos narys Liudas Ramanauskas, Advokatų garbės teismo pirmininkė dr. Dalia Foigt-Norvaišienė, Prokurorų etikos komisijos ir Vidaus tyrimų skyriaus vadovas Raimondas Petrauskas, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjas Algis Norkūnas ir Vilniaus universiteto Teisės fakulteto profesorė, buvusi teisėjų ir prokurorų etikos komisijų narė prof. dr. Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė. Diskusijos dalyviai pabrėžė ne tik balanso tarp etikos taisyklių ir teisėjo nepriklausomumo paieškas, bet ir įvairių institucijų bendradarbiavimo svarbą šioje srityje.

Siekdama užtikrinti Komisijos darbo praktikos sklaidą teisėjų bendruomenėje Komisijos pirmininkė veda mokymus teisėjams.

2023 m. buvo organizuoti 4 mokymai, 2 iš jų – pradedantiems teisėjams teisėjų etikos aktualijų tema.

